

« zurück blättern vor »

**DANK** subst. m., ab 1565; ‘Verdienst; Vorrang; Siegespreis; Ehrerbietung, Dankbezeugung’ – ‘zasługa; pierwszeństwo; nagroda za zwycięstwo; hold, podziękowanie’: 1565 RejAp 107v, SPXVI *ták że sie iey [bestyjej] dziwowáli wsfzyfcy narodowie / [...] dáiąc iey ten dánk / iż sie iuz níkt iey ná swiecie sprzećiwic nie mogł.* ○ 1566 GórnDworz Aa2v, SPXVI *y thym więtzy dánk tego mieć máią [białogłowy] / im iest stábsze ich przyrodzenie ku sprzećiwieniu sie cielefny mamiętnofciam.* ○ (†1611) 1613 SyrZiel 946, SP17 *Gdanskie [sc. piwo] [...] ma przed inemi wielki dánk y pochwałę.* ○ (1611) 1767 Krom. 36, L *Kraków między miasty Polskimi dánk przedniejszy trzyma.* ○ 1691 Bardz.Luk. 4, L *Kto słuszniej wojnę zaczął, każdy ma patrona, Dank u bogów wziął tryumf, pogrom u Katona.* ○ 1727 Łoski Dźwięk 46 *Nayświętzey Boginie, Ktorey cześć nigdy, iego Dank nie minie.* ○ 1769–1777 Zab.12 3, L *Mały dánk, wzięta dostojność z pieluchy.* ○ (1866–1872) 1964 Czapski Pam. 297 *Nie powiem nic o smutnym naszym rozstaniu, ale dánk zaptacę tutaj wielkiemu sercu niewiasty, która tak zdołała nad sobą [...] zapanować.* ○ [LBel.] (1912) 1948 Żer.Uroda 357, DOR *Bardziej tysa i poswiata część stuchaczów, liczniejszymi niż śpiewak obarczona laty paryskich doświadczeń, oddawszy talentowi wstępującego w życie należy dánk i westchnienie zazdrości, szukała jednakże pewnego zabezpieczenia od nadmiaru wrażeń artystycznych w sąsiednich salonach i gabinetach, gdzie służba roznosiła napoje i przekąski.* – SPXVI, CN, TR, L, SWIL, SW, LSP, DOR (daw.). ◇ **Etym: 1)** mhd. *danc* subst. m., ‘Preis bei einem Wettstreit; Dankbezeugung’, **LEX. 2)** nhd. *Dank* subst. m., ‘Preis bei einem Wettstreit; Dankbezeugung, Ehrerbietung’, GRI. ♦ Die Grenze zwischen den Hauptbedeutungen ist fließend, die meisten stammen aus dem Deutschen; für die Bedeutung ‘Vorrang’ (bereits 1565 Rej, SPXVI, s.o.) und ‘Verdienst’ (bereits 1566 Górnicki, s.o.) finden sich jedoch keine Beispiele bei LEXER oder GRIMM, was auf eine längere Entwicklung und damit auf eine Entlehnung vor 1500 hinweist, vielleicht zunächst als ‘Siegespreis bei Turnieren’. Davin abgesehen entsprechen sich nicht nur die Bedeutungen, sondern auch die syntaktischen Wendungen: Poln. 1. *dank* + Genitiv (16. Jh.), 2. *dank odnieść* + Genitiv (16. Jh.), 3. *dank mie(wa)ć* + Genitiv (16.–19. Jh.), 4. *dank mieć (dać) przed kimś* (16.–18. Jh.), 5. *dank (od)dawać* + Dativ (16.–20. Jh.), 6. *dank wziąć* (17. Jh.), 7. *dank czynić* + Dativ (18. Jh.), 8. *dank się należy* (16.–20. Jh.). Vgl. GRIMM: 1. *dank des schnellen Laufs*, 2. *dank davon tragen*, 3.–4. *dank haben*, 4.–5. *dank geben*, 6. *dank erhalten, kriegen*, 7. *dank tun*, 8. *es gebührt dank*, wobei nicht alle diese Wendungen bereits aus dem 15.–16. Jh. stammen müssen. Weitere Wendungen: *danku dostać* (16. Jh.), *dank trzymać* (16. Jh.), *dank przyznać* (17.–19. Jh.). Heute nur archaisierend verwendet.

« zurück blättern vor »